

Ormanlık terimlerinin çevirisi: Türkçe- Fransızca ve Fransızca-Türkçe ormanlık terimleri sözlüğüne yönelik bir ön çalışma

Translation of forestry terms: a preliminary study for a Turkish-French and French-Turkish dictionary of forestry terms

Nadide Bozan¹
Ziya Tok²

¹ Orman Genel Müdürlüğü, Ankara
² Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale

Sorumlu yazar (Corresponding author)
Nadide Bozan
nadide.bzn@gmail.com

Geliş tarihi (Received)
15.05.2025

Kabul Tarihi (Accepted)
11.06.2025

Sorumlu editör (Corresponding editor)
Neşat Erkan
nesaterkan@yahoo.com

Atıf (To cite this article): Bozan, N., & Tok, Z. (2025). Ormanlık terimlerinin çevirisi: Türkçe-Fransızca ve Fransızca- Türkçe ormanlık terimleri sözlüğüne yönelik bir ön çalışma. Ormanlık Araştırma Dergisi, 12(1), 117-128.

Öz

Küreselleşen dünyada teknolojik gelişmeler ve artan uluslararası iş birlikleri, ormanlık gibi uzmanlık alanlarında terminolojik standartlaşma ihtiyacını öne çıkarmaktadır. Bu çalışma, Türkçe-Fransızca ve Fransızca-Türkçe ormanlık terimleri alanındaki yetersizlikleri ortaya koyarak bu alandaki çalışmalara zemin oluşturmak amacıyla hazırlanmış ilk kapsamlı çalışmadır. Araştırma kapsamında öncelikle alandaki mevcut sözlükler taranmış, literatürde yer alan tek kaynak olan IUFRO Sözlüğündeki bazı hatalı terim karşılıkları belirlenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ancak bu sözlüğün sınırlı terim içermesi nedeniyle, her iki dilde ormanlık alanında temel olarak kabul edilen kaynak metinler belirlenmiş; bu metinlerden elde edilen terimlere uygun karşılıklar önerilmiştir. Çalışmanın; ormanlık terminolojisinde tutarlı dil kullanımı, çeviri zorluklarını en aza indirme ve araştırmacılar için temel bir başvuru kaynağı oluşturma konularına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fransızca, Türkçe, ormanlık terminolojisi, terim çevirisi, iki dilli sözlük

Abstract

In a globalizing world, technological advances and increasing international cooperation highlight the need for standardization of terminology in specialized fields such as forestry. This study was prepared to identify the insufficiencies in Turkish-French and French-Turkish forest terminology and to provide a basis for further research in this field. This is the first comprehensive study conducted on this subject. In this study, entitled "Dictionary of French-Turkish and Turkish-French Forestry Terms", the existing dictionaries in this field were first analyzed, and the IUFRO dictionary, the only source in the literature, was identified. Some incorrect terms were identified in this dictionary and the necessary corrections were made. However, since the IUFRO dictionary contains a limited number of terms, the source texts adopted as basic in the field of forestry were defined in both languages. Appropriate equivalents for the terms obtained from these texts were proposed. All these data were collected and a bilingual dictionary study was created. The study is thought to contribute to the consistent use of language in forestry terminology, minimize translation difficulties, and serve as a primary reference source for researchers.

Keywords: French, Turkish, terminology of forestry, translation of terms, bilingual

Creative Commons Atıf -
Türetilemez 4.0 Uluslararası
Lisansı ile lisanslanmıştır.

1. Giriş

Tarih boyunca çeviri, farklı uygarlıkların bilgiye erişiminde ve aydınlanma süreçlerinde belirleyici bir rol oynamış yeni bilgi alanlarının kapılarını aralayan temel bir araç olmuştur. Günümüzde ise artan bilgi ihtiyacı ve küreselleşme, çeviriyi yalnızca bir araç olmaktan çıkararak bilginin küresel dolaşımını sağlayan stratejik bir disiplin hâline getirmiştir.

Çeviri yalnızca dilsel bir aktarım değil aynı zamanda anlamın, kültürün ve bağlamın korunarak iletilmesini gerektiren çok yönlü bir süreçtir. Bu yönüyle çeviri, tarih boyunca toplumlar arası anlayışı geliştirmek, kültürel etkileşimi sağlamak ve bilimsel gelişmeleri yaymak gibi işlevler üstlenmiştir. Günümüzde ise küresel bilgi dolaşımının ve uluslararası iş birliğinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir.

Bilimsel ve teknik metinlerin farklı dillere aktarımında ise çeviri, yalnızca bir iletişim aracı değil aynı zamanda bilgiye erişimi mümkün kılan stratejik bir unsurdur. Çeviri kuramı üzerine yapılan tanımlar da bu çok yönlü yapıyı yansıtmaktadır. Bugüne dek çeviriye dair pek çok tanım yapılmıştır. Köksal (2005), Catford'un (1965) çeviriyi "kaynak dildeki bir metni, hedef dilde eşdeğer bir metin ile değiştirme eylemi" olarak tanımladığını belirtmektedir. Aynı kaynak, Savory'nin (1957) çeviriyi bir sanat olarak gördüğünü ve "iletişim engellerini ortadan kaldırma aracı" olarak değerlendirdiğini belirtmektedir. Köksal (2005:1), Jakobson (1958) ve Newmark'ın (1981) ise çeviriyi bir bilim olarak tanımladıklarını ifade etmektedir. Bu çeşitlilik, çevirinin hem bilimsel hem de sanatsal yönlerini içeren disiplinler arası niteliğini ortaya koymaktadır.

Göktürk (2013) çeviriyi "insanın kendi yaşam çevresi dışındaki olgularla düşleri bilme çabasının bir sonucu" olarak tanımlar. Ona göre çeviri, farklı toplulukların bilim, sanat ve düşünce birikimlerini paylaşımlarına olanak tanıyan ortak bir dil işlevi görür. Bu nedenle çeviriyi *dillerin dili* olarak nitelendirir. Çeviri yalnızca anlamın aktarımı değil aynı zamanda her bir dilin ait olduğu kültürün, değerlerin ve yaşantı biçimlerinin de başka dillere taşınmasıdır.

Köksal (2005) çeviriyi "bir kültürden diğerine ve başka kültürlerden kendi kültürümüze doğru işleyen iki yönlü bir süreç" olarak tanımlar. Benzer biçimde Esen-Eruz (2008) çeviriyi "iki farklı kültür ve dil arasında gerçekleştirilen bir etkinlik" şeklinde tanımlar. Bu görüşler, çeviri sürecinin yalnızca dilsel değil aynı zamanda kültürel düzeyde de ele alındığını göstermektedir.

Küreselleşme ile birlikte çeviri olgusu daha da önem kazanmıştır. Tok (2020)'a göre küreselleşme, toplumların uluslararası düzeyde iletişimlerinin artmasına neden olmuş bu da çeviri ihtiyacını her alanda artırmıştır. Günümüzde çeviri, kültürel etkileşimin, ekonomik ilişkilerin ve bilimsel iş birliklerinin sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir araç hâline gelmiştir. Yücel (2007)'in ifadesiyle "küreselleşmenin sonucunda sınırların belirsizleştiği, iletişimin hızlandığı ve uluslararası ilişkilerin yoğunlaştığı bir dünyada, çeviri olgusunu hesaba katmadan düşünmek neredeyse olanaksızdır." Bu noktada özellikle uzmanlık gerektiren teknik metinlerin çevrilmesinde "terim çevirisi" öne çıkar. Terim belirli bir alan, konu veya disiplin içinde özel ve sabit bir anlam taşıyan sözcük ya da ifadedir. Daşkiran (2010) Batılı kaynaklarda terimlerin belirli bir bilimsel alana ait ve anlam açısından üzerinde uzlaşmış kavramları tanımlayan göstergeler olarak kullanıldığını belirtir. Günümüzde terimler yalnızca bilimsel alanlarla sınırlı kalmayıp sanat, meslek ve teknoloji gibi birçok disiplinde özel anlamları olan kavramlar hâline gelmiştir.

Terminoloji çalışmaları, belirli bir disipline ait terimlerin sistematik olarak toplanması, tanımlanması ve standartlaştırılmasını içerir. Bu tür çalışmalar, alana özgü ortak bir dilin oluşmasına katkı sağlar. Uzmanlık alanlarında terimlerin doğru ve tutarlı kullanımı, etkili bir iletişimin temel koşuludur.

Tahir-Gürçağlar (2014) bilim ve teknoloji alanlarının yoğun terminolojiye sahip olduğunu ve bu alanlardaki çevirilerde doğru karşılıkların belirlenmesinin temel strateji olduğunu vurgular. Terimlerin açık ve kesin biçimde tanımlanması farklı kullanıcılar arasında ortak bir anlayışın oluşmasına yardımcı olur. Ancak aynı kavrama farklı karşılıklar verilmesi terminolojik tutarsızlıklara ve anlam kaymalarına yol açabilir. Bu da çeviri metinlerinin doğruluğunu ve güvenilirliğini zedeler.

Ateşman (2015) tutarlı terminolojinin çeviri sürecini hızlandığını, cümle çeşitliliğini azaltarak çeviri belleği kullanımını kolaylaştırdığını ifade eder. Tutarlılık yalnızca doğruluk sağlamakla kalmaz aynı zamanda hedef metnin okunabilirliğini ve anlaşılabilirliğini de artırır.

Benzer biçimde Arntz ve arkadaşları (2014; akt. Toptan, 2021) terminoloji çalışmalarının çevirmenin iş yükünü azalttığını ve süreci daha verimli kıldığını belirtmektedir. Bu nedenle terminoloji çalışmaları çeviri sürecinin kalitesini artıran ve sistematik hâle getiren vazgeçilmez bir hazırlık aşaması olarak değerlendirilmelidir.

Özellikle teknik ve bilimsel metin çevirilerinde anlamın eksiksiz aktarılması ve terminolojik tutarlılığın sağlanması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda ormancılık; çevresel sürdürülebilirlik, biyoçeşitlilik, iklim değişikliğiyle mücadele ve ekonomik kalkınma gibi çok boyutlu konularla ilişkili, multidisipliner bir bilim dalı olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası düzeyde yürütülen ormancılık faaliyetleri ve iş birlikleri, ortak bir kavramsal zemine ve terminolojik tutarlılığa duyulan ihtiyacı kaçınılmaz kılmaktadır.

Türkiye ormancılık alanında başta Fransa olmak üzere Frankofon (Fransızca konuşulan) ülkelerle uzun yıllardır teknik ve bilimsel iş birlikleri gerçekleştirmektedir. Bu süreçte Türkçe-Fransızca dillerinde gerçekleştirilen teknik çeviri faaliyetleri bilgi alışverişinin etkinliğini doğrudan etkileyen temel unsurlardan biri hâline gelmiştir.

Araştırmacılar, uygulayıcılar (ilgili Bakanlıkların çalışanları) ve çevirmenler açısından önemli bir boşluk oluşturan, ormancılık alanına yönelik genel amaçlı bir Fransızca-Türkçe / Türkçe-Fransızca sözlük çalışmasının bulunmaması, mevcut olan az sayıdaki kaynağın ise belirli alt disiplinleri kapsamaması ve bazı terimlerin çevirilerinde tutarsızlıkların bulunması, bu araştırmanın temel amacını ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ormancılık alanında kullanılan Fransızca ve Türkçe teknik terimlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve bağlamsal eşdeğerliklerinin belirlenmesiyle hazırlanan bu sözlük, çeviri süreçlerini desteklemeyi ve ormancılık terminolojisine katkı sunmayı hedeflemektedir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Araştırmanın temel materyalini; ormancılıkla ilgili bilimsel yayınlar, mevcut sözlükler ile akademik ve mesleki metinler oluşturmıştır. Bu kapsamda, çevrim içi ve basılı kaynaklar taranmıştır. Taranan Fransızca kaynaklar Triplet (2020), MNRO (1999), FAO (2024) ve OFB (2024)'dir.

Ormancılık alanında yaygın olarak kullanılan genel amaçlı iki İngilizce (Gezer, 1984; Eler, 2016), bir Almanca (Şimşek, 1994) ve 4 dilde hazırlanmış olan ve Fransızcanın kısıtlı olarak yer aldığı ve Orman Endüstri Mühendisliği esaslı sözlük (Bozkurt, 1973) bulunmaktadır.

Türkçe kaynaklar arasında Orman Genel Müdürlüğü'ne ait 2024–2028 Stratejik Plan (OGM, 2023) ile Silvikültür Uygulamalarının Teknik Esasları başlıklı 317 No'lu Tebliğ (OGM, 2024) yer almaktadır.

Araştırma kapsamında Fransızca terimleri de kapsayan ve uluslararası düzeyde kabul görmüş tek eser olan IUFRO Orman Amenajmanı ve Silvikültür Terimleri Sözlüğü (Çolak ve Asan, 2010) temel başvuru kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

2.2. Yöntem

Sözlük oluşturma süreci uzun soluklu bir araştırma ve yoğun emek gerektirmektedir. Çalışmada sadece çok önemli bazı terimlere yer verilmiş olmakla birlikte bu alanda önemli bir temel oluşturularak gelecekteki çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmış ve saptanan tüm terimler liste hâlinde sunulmuştur.

Fransızca metinler seçilirken ormancılık terimlerini içeren sözlük niteliğinde olmalarına dikkat edilmiş, Türkçe kaynakların seçiminde ise rastgele örnekleme yöntemi uygulanmıştır.

Terimlerin belirlenmesinde akademik ve sektörel düzeyde kabul görmüş olmaları ile bağlamsal tutarlılık ölçütleri esas alınmıştır. İlk aşamada mevcut sözlüklerden ve bilimsel metinlerden elde edilen terminolojik veriler toplanmıştır. Bu süreç, Tahir-Gürçağlar'ın (2014) belirttiği "Metindeki terimlerin taranması, araştırılması gereken sözcüklerin işaretlenmesi ve karşılıklarının sözlük, ansiklopedi ve bilimsel kaynaklarda araştırılması" aşamalarını kapsamaktadır. Çeviri sürecinde her terimin bağlam içindeki anlamı dikkate alınarak en uygun karşılıkların belirlenmesine özen gösterilmiştir.

Küyel (1994)'in de vurguladığı gibi, farklı dillerden yapılan çevirilerin terminolojiye anlamlı katkılar sunduğu (akt. Sevgi ve Tecimen, 2008) da araştırmamızda dikkate alınmıştır. Toplanan terimler, içerikleri ve çeviri sürecinde karşılaşılan sorunlar temelinde altı sınıf altında toplanmıştır:

- IUFRO gibi kaynaklarda tespit edilen hatalı çeviri örnekleri,
- Fransızcadan Türkçeye geçmiş, alana özgü yerleşik terimler,
- Sözlüklerde yer almayan Fransızca terimlere önerilen Türkçe karşılıklar,
- Sözlüklerde yer almayan Türkçe terimlere önerilen Fransızca karşılıklar,
- Türkçe bir terime karşılık gelen farklı Fransızca karşılıkların anlam farklılıkları,
- Fransızca bir terime karşılık gelen farklı Türkçe karşılıkların kullanım farkları.

Makale kapsamının sınırlılığı nedeniyle her sınıf için beş örnek terime yer verilmiştir. Bu sınırlama, çalışmanın bütünlüğünü ve akademik çerçevesini koruyarak genel bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. Anlam kaybına yol açabilecek ya da bağlamsal doğruluk açısından sorun oluşturabilecek terimler için açıklayıcı notlar eklenmiş; mümkün olduğunca Türkçe karşılık önerilmeye çalışılmıştır. Ancak ormancılık alanında yaygın olarak kabul görmüş bazı yerleşik terimler, anlam bütünlüğünü korumak amacıyla özgün hâliyle bırakılmıştır.

Önerilen yeni karşılıkların *terminolojik tutarlılık* ilkesine uygunluğu dikkate alınarak alanda bir terminoloji birliği oluşturulması amaçlanmıştır. Böylece sözlüğe dâhil edilen her terimin güvenilir ve bağlama uygun karşılıkları verilerek hem çevirmenler hem de alan uzmanları tarafından kabul görmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

Konuyla ilgili eserlerin sınırlı olması nedeniyle mevcut terim sözlükleri kaynak olarak kullanılmıştır. Ormancılık alanında önemli bir referans olup Uluslararası Ormancılık Araştırma Kuruluşları Birliği (IUFRO, org) adına Türkçe Bölümü Çolak ve Asan (2010) tarafından hazırlanan sözlük öne çıkmaktadır. Ancak bu sözlük, hazırlanma yöntemi açısından yalnızca iki ana konu başlığını (silvikültür ve amenajman) esas almakta ve daha kapsamlı bir ormancılık terminolojisi ihtiyacını karşılamamaktadır. Ayrıca sözlükte her terime sekiz farklı dilde karşılık verilmiş olması, Fransızca (Fr.) terimlerin doğrudan seçimini zorlaştırmaktadır.

IUFRO sözlüğündeki Fransızca terimler derlenmiş, sistematik şekilde düzenlenmiş ve kullanıcılar açısından daha erişilebilir hâle getirilmiştir. Bazı terimlerin IUFRO Sözlüğündeki karşılıklarıyla birebir örtüşmediği, bazı durumlarda ise hatalı eşleştirmeler içerdiği belirlenmiş ve bu terimler için daha uygun karşılıklar önerilip gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Terimlere karşılık önerme sürecinde, uzman görüşlerinden de faydalanılmıştır. Nitekim Zülfikar (1991) bir dilci ile konu uzmanının (araştırmamızda orman mühendisi) birlikte çalışmasının önemine dikkat çekmiş; terim olarak kabul edilecek sözcüklerin ayrıntılı biçimde tanımlanması ve özelliklerinin ortaya konulması gerektiğini belirtmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde mevcut yazılı ve sözlü kaynaklar taranarak ormancılık alanında kullanılan terimler belirlenmiş ilgili metinlerden terim niteliği taşıyan ifadeler derlenerek sözlüğe dâhil edilmiştir. Uzun süredir kullanımda olan ve dile yerleşmiş terimler aynen korunmuş, uygun görülen bazı terimlere Türkçe karşılık önerilmiştir.

Sözlüğe alınan terimler çeşitli metin ve kaynaklardan seçilmiş terimlerin çevirisi yapılırken farklı sözlüklerden yararlanılmış ve her bir terim için mümkün olan en uygun karşılık belirlenmeye çalışılmıştır. Bazı terimler tek bir sözcükle karşılanabilirken bazı kavramlar ise ancak söz öbekleri ya da açıklayıcı yapılarla ifade edilebilmiştir.

Tablo 1. Hatalı olduğu değerlendirilen terimler
Table 1. Terms considered to be incorrect

Türkçe terim	Sözlükte verilen karşılık	Önerilen karşılık
Ağaç sınırı	Limite de la végétation forestière	Limite des arbres
Ağaç serveti tahmini	Cubage du peuplement	Estimation des bois sur pied
İşletilmeyen orman	Forêt hors-cadre	Forêt non exploitée
Büyüme alanı	Espace	Espace de croissance
Büyüme şekli	Forme d'un arbre	Forme de croissance d'un arbre

Çalışmanın bu bölümünde, incelenen IUFRO sözlüğünde yer alan bazı Fransızca karşılıkların, ilgili Türkçe terimlerin anlamını ve kavramsal içeriğini tam olarak yansıtmadığı değerlendirilmiş; bu terimler için daha uygun ve tutarlı olduğu düşünülen karşılıklar önerilmiştir. Aşağıda, hatalı olduğu değerlendirilen bu terimlere önerilen karşılıklara ve bunlara ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

IUFRO sözlüğünde, Tr. “ağaç sınırı” terimine karşılık olarak Fr. “limite de la végétation forestière”

ifadesi verilmiştir. Bu terim “orman bitki örtüsü sınırı” anlamına gelmekte olup literatürde doğrudan bu ifadeye rastlanmamıştır. Ayrıca anlam bakımından “ağaç sınırı” kavramını tam yansıtmadığı düşünülmektedir. Buna karşın “limite des arbres” terimi, daha yaygın kullanılan ve kavramı doğrudan karşılayan bir ifade olarak öne çıkmaktadır (URL-1). Bu nedenle “ağaç sınırı” terimi için “limite des arbres” ifadesinin tercih edilmesi daha uygun olacaktır.

Aynı sözlükte, Tr. “ağaç serveti tahmini” terimi için Fr. “cubage du peuplement” karşılığı önerilmiştir. “Cubage” terimi, hacim ölçümüne ilişkin olup genellikle nesnelerin, özellikle ağaçların hacim hesaplamasıyla ilişkilendirilmektedir. Öte yandan, sözlükte “peuplement” terimi “meşcere” anlamında kullanılmakta olup kavramsal tutarlılığın sağlanması açısından bu tür karşılıkların sistematik biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, “estimation des bois sur pied” ifadesi, “ağaç serveti tahmini” terimini karşılamada hem kavramsal netlik hem de terminolojik tutarlılık açısından daha uygun bir seçenek olarak değerlendirilmektedir.

Sözlükte yer alan Tr. “işletilmeyen orman” terimine karşılık olarak Fr. “forêt hors-cadre” terimi verilmiştir. Ancak yapılan incelemede, “forêt hors-cadre” teriminin anlam açısından “orman dışı ağaçlar”ı ifade ettiği, dolayısıyla “işletilmeyen orman” kavramını karşılamada yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu nedenle, söz konusu Türkçe terime daha doğru ve anlam bakımından örtüşen bir karşılık sunmak amacıyla “forêt non exploitée” terimi önerilmektedir.

Kaynak sözlükte Tr. “büyüme alanı” terimine karşılık olarak Fr. “espace” terimi verilmiştir. Ancak, “espace” terimi, ormancılık bağlamında büyüme

alanı kavramını tam olarak karşılamamakta ve anlam açısından yetersiz kalmaktadır. “Espace” kelimesi, genel anlamda bir alanı ifade etmekle birlikte, ormanların büyüme süreçlerinin izlediği özgül alanı tanımlamak için daha spesifik bir terime gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle, “espace de croissance” terimi, büyüme alanı kavramını daha doğru ve tutarlı bir şekilde yansıtan bir karşılık olarak önerilmektedir. “Espace de croissance”, ormanların biyolojik büyüme süreçlerinin gözlemlendiği ve incelendiği alanları ifade eder ve bu açıdan “büyüme alanı” teriminin kavramsal içeriğiyle uyumludur. Bu terim, ormanların gelişim ve büyüme süreçlerinin gerçekleştiği bölgeyi net bir şekilde tanımlar, bu nedenle orman yönetimi ve ormancılık literatüründe daha uygun bir kullanım olarak değerlendirilmektedir.

İncelenen sözlükte Tr. büyüme şekli terimine karşılık olarak Fr. “forme d’un arbre” ifadesi önerilmiştir. Ancak “forme d’un arbre” terimi, bir ağacın genel dış formunu ya da silüetini tanımlamakta olup, doğrudan büyüme biçimiyle eş anlamlı değildir. Bu nedenle, söz konusu kavramı daha doğru ve kapsamlı biçimde karşılayabilecek ifadenin “forme de croissance d’un arbre” olduğu düşünülmektedir. Bu terim, ağacın büyüme sürecine bağlı olarak gelişen morfolojik özelliklerini daha isabetli bir şekilde yansıtmaktadır.

Tablo 2. Alana özgü kullanım– Fransızca’dan Türkçeye geçen terimler
Table 2. Subject-specific usage– Terms passed from French to Turkish

Fransızca terim	Türkçe karşılığı	Önerilen karşılık
Sylviculture	Silvikültür	Orman yetiştirme
Aménagement	Amenajman	Orman yönetimi
Sélection	Seleksiyon	Ayıklama
Rentabilité	Rantabilite	Verimlilik (TDK)
Vitalité	Vitalite	Canlılık

Bu bölümde, başta IUFRO sözlüğü olmak üzere çeşitli kaynaklarda yer alan ve Fransızcadan Türkçeye geçmiş ormancılık terimleri incelenmiştir. İnceleme kapsamında bazı terimlerin Türkçede doğrudan kullanılmakla birlikte anlam bakımından yeterince yerleşmediği; bazılarının ise daha açık ve işlevsel biçimlerde ifade edilebileceği görülmüştür. Aşağıdaki tabloda, anlamı sınırlı kalan ya da doğrudan alıntılanan bazı Fransızca kökenli terimlere ilişkin önerilen Türkçe karşılıklar ve açıklamalar yer almaktadır. Böylece, ormancılık terminolojisinin Türkçede daha anlaşılır, yerli ve bilimsel bir temele oturması amaçlanmaktadır.

Fransızca “sylviculture” terimi, Latince kökenli olup ormanların yönetimi, yetiştirilmesi ve korunmasına ilişkin bilimsel bir disiplini ifade etmekte-

dir. “Latince “silva” (orman) ve “cultura” (yetiştirmek, üretmek) kelimelerinin birleşiminden oluşan bu kavram; planlı şekilde yeni ormanların kurulması, mevcut doğal ormanların bakımı ve gençleştirilmesi ile bu ormanların beklenen işlevleri sürdürülebilir biçimde devam ettirmesini konu alan bir bilim dalıdır” (OGM, 2024). Türkçeye doğrudan “silvikültür” olarak geçmiş bu terim, ormanların doğru biçimde yetiştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik tüm bilimsel ve teknik çalışmaları kapsamaktadır. Fransızcadan Türkçeye bir anlam kaybı olmaksızın geçmiş olması, terimin ormancılık alanında temel ve yerleşik bir kavram hâline geldiğini göstermektedir. Nitekim Orman Genel Müdürlüğü bünyesindeki “Silvikültür Dairesi Başkanlığı” ifadesi, terimin kurumsal düzeyde de yerleştiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan bazı kaynaklarda

bu terimin karşılığı olarak “orman yetiştirme” ifadesi de kullanılmaktadır (URL-2). Bu doğrultuda, terimin Türkçede daha yaygın ve anlaşılır biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla “orman yetiştirme” karşılığı önerilmektedir.

Fransızca “aménagement” terimi “düzenleme” ve “kesim düzeni” gibi anlamlara gelmekte ve Türkçede “amenajman” olarak kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK, tdk.gov.tr) bu terim için “düzenleyim” karşılığını önermiş olsa da ormancılık alanında “amenajman” ifadesi hem yayınlarda hem de mevzuatta yerleşmiştir. Bu nedenle terimin değiştirilmesi uygulamada mümkün görülmemektedir. Öte yandan dildeki kavram çeşitliliğini korumak adına “orman idaresi” veya “orman planlaması” gibi alternatif terimlerin, “amenajman” ile eşdeğer anlamlarda kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Bu terimler; özellikle ormanların yönetilmesi, düzenlenmesi ve uzun vadeli planlarının yapılması gibi daha geniş kapsamlı süreçleri ifade etmek için tercih edilebilir. Ancak bağlama göre bu ifadelerin taşıdığı anlamlar farklılık gösterebileceğinden, kullanım sırasında terimin içerdiği teknik anlam mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Fr. “sélection” terimi, Türkçeye “seleksiyon” biçiminde geçmiş olup genel anlamıyla seçme ve ayıklama işlemlerini ifade etmektedir. Türk Dil Kurumu tarafından da bu terim, “seçme, ayıklanma” anlamlarında tanımlanmıştır. Yapılan literatür taramaları, terimin ormancılık yazınında Fransızcadan doğrudan geçmiş hâliyle yaygın biçimde kullanıldığını ortaya koymaktadır (URL-3). Bununla birlikte, bazı kaynaklarda aynı kavramın karşılığı olarak “ayıklama” teriminin de tercih edildiği görülmektedir (URL-4). Bu çerçevede, Türkçe kökenli terim kullanımının teşvik edilmesi amacıyla “seleksiyon” te-

rimi yerine bağlama uygun olarak “ayıklama” sözcüğünün kullanılmasının dil birliği ve anlaşılabilirlik açısından daha uygun olacaktır.

Fransızca “rentabilité” terimi, Türkçeye “rantabilite” şeklinde geçmiş olup kelime anlamı itibarıyla “verimlilik, kârlılık ya da ekonomik etkinlik” gibi kavramları ifade etmektedir. Söz konusu terime karşılık olarak sözlükte “rantabilite” önerilmiş olmakla birlikte, yapılan literatür taraması sonucunda bu terimin Türkçe ormancılık kaynaklarında sınırlı düzeyde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Fransızcadan Türkçeye geçen ve teknik literatürde yaygın biçimde yer alan “silvikültür” veya “amenajman” gibi terimlerle karşılaştırıldığında, “rantabilite” teriminin kullanım sıklığının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık, aynı kavramsal çerçeveyi karşılayan “verimlilik” terimi hem bilimsel hem de uygulamalı çalışmalarda çok daha yaygın biçimde kullanılmaktadır. Bu nedenle, ilgili bağlamlarda “verimlilik” teriminin tercih edilmesi, kavramsal bütünlük ve dilde yerleşiklik açısından daha uygun olacaktır.

Fransızca kökenli “vitalité” terimi, genel anlamıyla canlılık, hayat gücü, yaşam enerjisi anlamlarına gelir. Ormancılıkta bu terim, özellikle ağaçların ve ormanların sağlık durumu, dayanıklılığı ve büyüme kapasitesi gibi canlılıkla ilgili özellikleri tanımlamak için kullanılır. Türkçeye “vitalite” biçiminde geçmiş olup özellikle bitki fizyolojisi, ekoloji ve ormancılık alanlarında teknik bir terim olarak yerleşmiştir. Ancak günlük Türkçede ve akademik metinlerde bu terimin karşılığı olarak daha yaygın ve anlaşılır olması açısından “canlılık”, “dayanıklılık” gibi Türkçe ifadelerin tercih edilmesi önerilmektedir.

Tablo 3. Sözlüklerde* yer almayan Fransızca terimlerin Türkçe karşılıkları
Table 3. Turkish equivalents of French terms not included in the dictionaries*

Fransızca terim	Önerilen Türkçe karşılık
Coupe de récupération	Canlandırma kesimi
Arbre du peuplement final	İstikbal ağacı
Couvert forestier	Orman örtüsü
Gestion des terres	Arazi yönetimi
Forêt équienne	Aynı yaşlı orman

*Araştırmada incelenen sözlükler/ Dictionaries examined in the study

Çalışmanın bu bölümü, sözlüklerde bulunmayan ancak ormancılık alanında yaygın olarak kullanılan bazı Fransızca terimlerin Türkçe karşılıklarını sunmakta ve terminolojideki eksikliklerin giderilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

“Coupe de récupération” terimi Fransızca ormancılık literatüründe, zarar görmüş ya da üretim dışı

kalmış orman alanlarında uygulanan ve sahayı yeniden canlandırmayı amaçlayan bir kesim şeklini ifade eder. Türkçe sözlüklerde ise doğrudan karşılığı bulunmadığından, çalışmamızda hem kavramın uygulama biçimi hem de amacı göz önünde bulundurularak “canlandırma kesimi” karşılığı önerilmiştir. Nitekim OGM (2024)’te “aktüel du-

rum itibarıyla yeterli kök yapısının olduğu ancak ormanı kuracak yeterli sayı ve kalitede fertlerin olmadığı, sürgün verme nitelikli geniş yapraklı sahalarda, deforme olmuş ve zarar görmüşlere uygulanan; iyi gelişen ve kaliteli gövde yapısına sahip bireylerin gruplar hâlinde muhafaza edildiği” bir kesim şekli olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanım, “coupe de récupération” kavramıyla büyük ölçüde örtüştüğünden ve uygulamanın amacı olan “sahanın yeniden canlandırılması” fikrini yansıttığından, terim için “canlandırma kesimi” karşılığının uygun olduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca önerilen karşılık, orman uzmanlarıyla yapılan görüşmelerle de desteklenmiştir.

Fransızca “arbre du peuplement final” terimi, Türkçeye doğrudan çevirisiyle “nihai meşcere ağacı” anlamına gelmektedir; teknik bağlamda ise yetişme ortamında gelişimi desteklenen, gelecekte meşcere içinde kalıcı olarak bırakılması hedeflenen nitelikli bireyleri tanımlamaktadır. Terimin içerdiği kavramsal çerçeve, orman ekosistemlerinde uzun vadeli yapı ve işlevlerin planlamasında önemli rol oynayan ağaç bireylerine işaret etmektedir. Bu doğrultuda, orman uzmanlarının görüşleri ve literatür taramaları ışığında, ilgili terimin Türkçeye “istikbal ağacı” olarak çevrilmesi uygun bulunmuştur. “İstikbal ağacı” ifadesi, ormancılık uygulamalarında sıklıkla kullanılan ve gelecekteki meşcere yapısının iskeletini oluşturacak ana bireyleri tanımlayan yerleşik bir terimdir. Bu yönüyle terim, “arbre du peuplement final” kavramının anlam ve bağlamını karşılamakta; teknik ve terminolojik tutarlılık açısından doğru bir çeviri olarak öne

çıkılmaktadır.

Fr. “couvert forestier” terimine karşılık olarak Tr. “orman örtüsü” terimi verilmiştir. Bu terim, bir bölgedeki ağaçlarla kaplı alanı ifade eder ve genellikle orman varlığının yatay düzlemdeki yayılımını gösteren bir ölçüt olarak kullanılır. “Orman örtüsü” karşılığı, hem doğal hem de yapay orman alanlarını kapsayan genel ve kapsamlı bir ifade olması nedeniyle tercih edilmiştir. Ayrıca “örtü” sözcüğü, Fransızcadaki couvert terimini anlamsal açıdan karşılayan, Türkçede yerleşik ve teknik kullanıma uygun bir ifadedir.

Fr. “gestion de terre” terimine karşılık olarak Tr. “arazi yönetimi” terimi verilmiştir.

Bu terim, arazilerin planlı, sürdürülebilir ve verimli bir şekilde kullanılmasını ifade eder. Türkçede “arazi yönetimi” terimi ormancılık teknik literatüründe yaygın biçimde kullanılan yerleşik bir karşılıktır. Bu karşılık, Fransızcadaki gestion (yönetim) ve terre (toprak/arazi) sözcüklerinin birleşik anlamını doğrudan ve işlevsel biçimde yansıtmaktadır.

Fr. “forêt équienne” terimine karşılık olarak Tr. “aynı yaşlı orman” terimi verilmiştir. Bu terim, ağaçların tamamının ya da büyük çoğunluğunun benzer yaşlarda olduğu ormanları tanımlar. Fransızcadaki équienne ifadesi, “eşit yaşta” ya da “aynı yaş grubuna ait” anlamına gelir. Türkçede “aynı yaşlı orman” terimi, bu kavramın hem teknik hem de yapısal özelliklerini açık biçimde karşılamaktadır. Terim, özellikle amenajman planlarında ve silvikültürel uygulamalarda sıkça kullanılmaktadır.

Tablo 4. Sözlüklerde yer almayan Türkçe terimlerin Fransızca karşılıkları
Table 4. French equivalents of Turkish terms not included in the dictionaries

Türkçe terim	Önerilen Fransızca karşılık
Doğal gençleştirme	Régénération naturelle
Orman zararlıları	Ravageurs forestiers
Orman yol ağı planı	Plan du réseau routier forestier
Faydalı böcek	Insectes bénéfiques
Çam kese böceği	Chenille processionnaire (pin)

Bu bölüm, Türk ormancılık literatüründe yaygın olarak kullanılan ancak mevcut sözlüklerde doğrudan karşılığı bulunmayan bazı Türkçe terimlere önerilen Fransızca karşılıkları sunmaktadır. Çalışma, terminolojideki eksiklikleri gidermeyi ve her iki dilde teknik terimlerin tutarlı ve anlaşılır biçimde kullanılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkçe literatürde geçen “doğal gençleştirme” terimine mevcut sözlüklerde doğrudan bir karşılık

bulunamamış, yalnızca “gençleştirmek” fiili için “rendre jeune ve rajeunir” karşılıklarının verildiği tespit edilmiştir. Söz konusu ifadelerin ise ormancılıkta kullanılan “gençleştirme” kavramını tam karşılayamadığı değerlendirilmiştir. Fransızca literatürde “doğal gençleştirme” terimi için “régénération naturelle” ifadesinin yaygın kullanıldığı (URL-5) görülmüş, terimin o kavrama uygun bir karşılık sunduğu kanaatine varılmış ve “doğal gençleştirme” karşılığı olarak “régénération naturelle” teriminin kullanılması önerilmiştir.

Türkçede yaygın olarak kullanılan “orman zararlıları” terimi için Fransızca karşılık olarak “*ravageurs forestiers*” önerilmiştir. Terimin seçimi, Fransızca ormancılık kaynaklarının taranması ve kavramın anlamının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi sonucu yapılmıştır. “*Ravageurs forestiers*” ifadesi; orman ekosistemine zarar veren böcekler, patojenler ve diğer organizmaları kapsayan genel bir tanımdır ve Türkçe “orman zararlıları” terimiyle anlam bakımından örtüşmektedir. Bu ifade, Fransızca yayınlarda ve ormancılık terminolojisinde de sıkça kullanılmaktadır. Bu nedenle terminolojik uyumu sağlamak amacıyla bu karşılık uygun bulunmuştur.

Türkçe ormancılık belgelerinde geçen “Orman yol ağı planı” terimine karşılık olarak Fransızca “*Plan du réseau routier forestier*” terimi önerilmiştir. Bu terim, ormanlık alanlarda ulaşımın planlanmasını, mevcut yolların sınıflandırılmasını ve yeni yolların stratejik biçimde konumlandırılmasını içeren teknik bir planlama sürecini ifade eder. Türkçedeki “orman yol ağı planı” ifadesi, orman içi ulaşım alt yapısının hem mekânsal düzenini hem de işlevsel yapısını kapsar. Fransızca karşılık olarak önerilen “*Plan du réseau routier forestier*” terimi ise plan (plan), réseau routier (yol ağı) ve forestier (ormana ait) bileşenleriyle bu anlamı doğrudan ve bütüncül biçimde karşılamaktadır.

Türkçe ormancılık belgelerinde geçen “ *faydalı böcek*” terimine karşılık olarak Fr. “*insectes bénéfiques*” terimi önerilmiştir. Bu terim, orman ekosistemlerinde zararlı organizmalarla biyolojik olarak mücadele eden ve doğal dengeyi koruma bakımından olumlu işlevler üstlenen böcek türlerini ifade eder. Türkçedeki “*faydalı*” ifadesi, bu böceklerin ekosistemin sağlığı açısından katkılarını vurgularken; Fransızcadaki “*insectes bénéfiques*” ifadesi de aynı anlamı karşılayan ve kavramsal açıdan tutarlı bir terimdir.

Türk ormancılığında çok yaygın olarak kullanılan “*çam kese böceği*” terimine karşılık olarak Fransızca “*chenille processionnaire (du pin)*” terimi önerilmiştir. Bu böcek, çam ağaçlarının üzerinde beyaz kese benzeri yapılar oluşturan ve ormancılıkta zararlı kabul edilen bir türdür. Ağaçları öldürmez ancak gelişmelerini yavaşlatır ve zayıflamalarına yol açar. Erkan’ın (2018) belirttiği üzere “geçici süreliğine de olsa üretim organlarını kaybeden ağaçların büyüme faaliyetleri olumsuz etkilanmektedir” “*Chenille processionnaire (du pin)*” terimi, Fransız ormancılık literatüründe çam kese böceğini karşılamak için yaygın olarak kullanılan ve bilimsel çalışmalarda kabul görmüş ifadedir. Bu nedenle, alan yazında yaygın kabul gören ve anlaşılır bir karşılık olarak önerilmiştir.

Tablo 5. Bir Fransızca terime karşılık gelen iki Türkçe terimin anlamsal farklılıkları
Table 5. Semantic differences between two Turkish terms corresponding to a French term

Fransızca Terim	Sözlükte verilen iki karşılık	Önerilen Karşılık
İnventaire du matériel sur pied	Ağaç serveti envanteri Odun serveti envanteri	Ağaç serveti envanteri
Surexploitation	Aşırı yararlanma Aşırı kesim	Aşırı yararlanma
Distribution des arbres	Gövde dağılımı Ağaç dağılımı	Ağaç dağılımı
Objectif sylvicole	İşletme tekniği amacı Silvikültürel amaç	Orman yetiştirme amacı
Interdiction d’abattage	Üretim yasağı Yararlanma yasağı	Kesim yasağı

Bu bölümde, IUFRO sözlüğünde bir Fransızca terim için verilmiş olan birden fazla Türkçe karşılık detaylı şekilde incelenmiş ve bazılarının terminolojik açıdan hatalı veya uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma, doğru karşılıkların belirlenmesi yoluyla terminolojik tutarlılığı sağlamayı ve kavramların doğru anlaşılması ile kullanılmasına rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

IUFRO sözlüğündeki Fr: “*Inventaire du matériel sur pied*” terimi için hem “*ağaç serveti envanteri*” hem de “*odun serveti envanteri*” karşılıkları verilmiştir. Ancak bu iki terimin kapsamı ve amacı

farklıdır. “*Ağaç serveti envanteri*” ağaçların hem odun potansiyelini hem de ekosistem hizmetleri ve karbon depolama gibi diğer işlevleri açısından değerlendirilmesini kapsar. Bu yönüyle, sürdürülebilir orman yönetimi çerçevesinde önemli bir yere sahiptir. “*Odun serveti envanteri*” ise ormanda sadece odun miktarını belirlemeye odaklanır ve genellikle ticari (üretim) amaçlı kullanılacak odun hacminin hesaplanmasını içerir. Bu bağlamda “*Inventaire du matériel sur pied*” terimi ile kastedilen envanter türünün sadece üretim değil, genel orman varlığını ve çok işlevli orman hizmetlerini kapsa-

dığı dikkate alındığında, sözlükte yalnızca “ağaç serveti envanteri” karşılığının verilmesi terimin anlamını daha doğru yansıtmaktadır.

Bahse konu sözlükte (IUFRO) yer alan Fransızca “surexploitation” terimi hem “aşırı yararlanma” hem de “aşırı kesim” kavramlarının karşılığı olarak önerilmiştir. Ancak bu iki kavram benzerlik göstermelerine rağmen anlam bakımından tam örtüşmemektedirler. “Aşırı yararlanma”, bir orman kaynağının doğal yenilenme kapasitesinin ötesinde ve sürdürülebilirlik sınırlarının üzerinde kullanılması durumunu ifade ettiği için “surexploitation” teriminin “aşırı yararlanma” kavramına uygun bir karşılık olduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan “aşırı kesim” belirli bir orman alanında, bilimsel ve teknik kriterlere aykırı ve doğal dengeyi bozacak ölçüde gerçekleştirilen ağaç kesimini ifade etmektedir. Dolayısıyla “surexploitation” teriminin “aşırı kesim” kavramı için kullanılması, kavramsal açıdan tam anlamıyla örtüşmemektedir. Sonuç olarak, “aşırı yararlanma” ifadesi, orman kaynaklarının genel anlamda ve sürdürülemez biçimde tüketilmesini tanımlarken “aşırı kesim” daha dar kapsamda, yalnızca ağaç kesimiyle ilişkili bir durumu ifade etmektedir. Bu ayrım göz önüne alındığında, “aşırı kesim” kavramı için ayrı bir karşılık belirlenmesi terminolojik açıdan daha uygun olacaktır.

Sözlükte (IUFRO) yer alan Fr. “Distribution des arbres” terimine karşılık olarak “gövde dağılımı” ve “ağaç dağılımı” ifadeleri verilmiştir. Ancak, bu iki terim birbirinden farklıdır. “Ağaç dağılımı”, bir orman ekosisteminde ağaçların coğrafi ve mekansal olarak nasıl yayıldığını, yani hangi bölgelerde yoğun, hangi bölgelerde seyrek olduğunu ifade eder. Bu bağlamda “distribution des arbres” terimi, “ağaç dağılımı” için doğru ve yaygın bir kullanımdır. Öte yandan “gövde dağılımı” ifadesi, ağaçların boyutlarına -özellikle gövde çapı ve yüksekliğine- göre gösterdiği dağılımı tanımlar. Bu kavram “distribution des arbres” terimi ile tam anlamıyla örtüşmemekte, daha çok “répartition des diamètres” (çap dağılımı) ya da “répartition des tiges” (gövde dağılımı) gibi daha spesifik ifadelerle karşılanmaktadır. Sonuç olarak, “distribution des arbres” terimi “ağaç dağılımı” karşılığı için uygundur; ancak “gövde dağılımı” için farklı, daha özel terimlerin tercih edilmesi terminolojik doğruluk açısından daha yerinde olacağı düşünülmektedir.

IUFRO sözlüğünde, Fr. “objectif sylvicole” terimi için “işletme tekniği amacı” ve “silvikültürel amaç” karşılıkları yer almaktadır. “Silvikültürel amaç”

ifadesi, ormanların ağaç türü kompozisyonu, yapı düzeni ve bakım-yetiştirme stratejileri gibi teknik hedefleri tanımlamakta olup, “objectifs sylvicoles” terimiyle doğrudan örtüşmektedir. Ancak çalışmada, silvikültür terimi yerine “orman yetiştirme” terimi önerildiğinden, Türkçe terim kullanımında tutarlılığı sağlamak amacıyla “silvikültürel amaç” terimi yerine “orman yetiştirme amacı” teriminin kullanılması uygun görülmektedir. Bu yaklaşım, terminolojik uyumu ve bütünlüğü koruyarak çalışmanın dil bütünlüğüne katkı sağlayacaktır.

Sözlükte yer alan Fr. “interdiction d’abattage” terimine karşılık olarak “üretim yasağı” ve “yararlanma yasağı” ifadeleri verilmiştir. Ancak bu iki Türkçe karşılık, anlam ve kapsam açısından birbirinden farklı kavramlara karşılık gelmektedir. Fransızca “abattage” terimi ormancılıkta “ağaç kesimi” veya “hasat” anlamında kullanılır. “Interdiction d’abattage” ise belirli bir alanda ya da belirli ağaç türleri üzerinde ağaç kesiminin yasaklanmasını ifade eder. Bu yasak, genellikle ormanların korunması, doğal dengeyi sürdürme, yetiştirme ortamının rehabilitasyonu veya hukuki/ekolojik gerekçelerle uygulanır.

Bu bağlamda “üretim yasağı” ifadesi, yalnızca odun üretimi faaliyetlerine yönelik bir sınırlamayı ima etmektedir. Ancak, ağaç kesimi yasağı her zaman üretimle sınırlı olmayabilir; örneğin koruma altındaki türlerin veya özel habitatların bulunduğu alanlarda hiçbir şekilde yararlanmaya izin verilmeyebilir. “Yararlanma yasağı” ise daha geniş kapsamlıdır ve yalnızca üretimi değil, her türlü müdahaleyi (örneğin kesim, toplama, tıraşlama vb.) kapsayabilir. Bu nedenle, bu terim bazı durumlarda “interdiction d’exploitation” (yararlanma yasağı) ifadesiyle daha çok örtüşmektedir. Dolayısıyla, “interdiction d’abattage” teriminin Türkçeye karşılığı olarak “kesim yasağı” ifadesi hem anlam hem kapsam bakımından daha doğru, açık ve teknik bir karşılıktır.

Bu kısımda, IUFRO sözlüğünde bir Türkçe terime karşılık gelen birden fazla Fransızca terimin anlam farklılıkları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmada, her Fransızca terimin anlam kapsamı ve kullanım bağlamı değerlendirilmiş; böylece terimlerin teknik ve bağlamsal açıdan uygun karşılıklarının tercih edilmesi amaçlanmıştır. Bu sayede, söz konusu terimlerin doğru ve yerinde kullanılmasının sağlanmasıyla bilimsel ve uygulamalı ormancılık alanlarında terminolojik bütünlüğün güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

IUFRO Sözlüğünde “ağaç boyu ölçümü” için Fr.

Tablo 6. Bir Türkçe terime karşılık gelen iki farklı Fransızca terimin anlam farklılıkları
Table 6. Two different French terms corresponding to a Turkish term with differences by meaning

Türkçe terim	Sözlükte verilen iki karşılık	Önerilen karşılık
Ağaç boyu ölçümü	Détermination de la hauteur Mesurage de la hauteur	Mesurage de la hauteur des arbres
İstikbal ağacı	Arbre d'avenir Arbre de place	Arbre d'avenir
Yıllık eta	Quotité annuelle Quantité annuelle d'exploitation, Volume exploité annuellement	Volume exploité annuellement
Orman	Forêt Bois	Forêt
Peyzaj koruma	Protection des sites Protection du paysage	Protection du paysage

“mesurage de la hauteur” ve “détermination de la hauteur” terimleri verilmiştir. Bu iki terimin anlam bakımından farklılık göstermekte olup kullanım amacına göre uygun olanın tercih edilmesi terminolojik doğruluk açısından önemlidir. “Mesurage de la hauteur” ifadesi, ağaç boyunun doğrudan ölçülmesini, yani çeşitli ölçüm aletleriyle yapılan fiziksel ölçümü ifade etmektedir. Dolayısıyla bu terim, teknik anlamda doğrudan ölçüme dayalı yöntemleri tanımlamak için daha uygundur. “Détermination de la hauteur” teriminin kapsamı ise daha geniştir; doğrudan ölçümün yanı sıra çeşitli hesaplama, tahmin veya dolaylı yöntemlerle belirleme süreçlerini de kapsamaktadır. “Mesurage de la hauteur” ifadesinin sonuna “des arbres” eklendiğinde, terimin anlamı daha da belirginleşmekte ve genel kullanımdan çıkarılarak yalnızca ağaçlara özgü bir ölçüm sürecini ifade edecek biçimde sınırlandırılmaktadır. Bu nedenle çalışmada, söz konusu terim, bağlamı daha açık ve teknik olarak daha isabetli bir şekilde ifade edebilmek amacıyla “mesurage de la hauteur des arbres” şeklinde kullanılmıştır.

“İstikbal ağacı” terimi için IUFRO (2010)’da iki farklı Fransızca karşılık önerilmektedir: “Arbre d'avenir ve arbre de place”. Bunlardan “arbre d'avenir” ifadesinin, “istikbal ağacı” kavramını en doğru biçimde yansıttığı değerlendirilmektedir. Söz konusu terim, ormanın gelecekteki yapısının temel bileşenlerini oluşturacak, uzun vadede ekolojik ve ekonomik açıdan değer taşıyacak bireyleri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. “Arbre de place” terimi ise ormancılıkta yaygın kullanıma sahip değildir ve “istikbal ağacı” kavramını tam karşılamamaktadır. Ayrıca güvenilir ve kabul görmüş ormancılık kaynaklarında terime rastlanmamıştır. Bu gerekçelerle “istikbal ağacı” terimi için “arbre d'avenir” karşılığının tercih edilmesi terminolojik açıdan daha isabetli olacaktır.

Türkçe “yıllık eta” terimi için IUFRO’da üç farklı Fransızca karşılık önerilmiştir. Bu terimlerden “quotité annuelle” ifadesi, “yıllık oran” anlamına gelmektedir. Bir diğer terim olan “quantité annuelle d'exploitation” terimi, “yıllık işletme miktarı” anlamına gelmektedir. Son olarak “volume exploité annuellement” terimi, “yıllık işletilen hacim” veya “yıllık kesim hacmi” anlamına gelmektedir. Bu ifadenin “yıllık eta” teriminin temel niteliklerini doğru biçimde yansıttığı değerlendirilmektedir.

IUFRO Sözlüğü’nde “orman” teriminin Fransızca karşılığı olarak hem “forêt” hem de “bois” kelimeleri yer almaktadır. Ancak bu iki terim, anlam ve kullanım bağlamı bakımından farklılık göstermekte olup, terminolojik doğruluk açısından bağlama uygun olanı seçilmelidir.

Forêt terimi, geniş, doğal ya da planlı şekilde oluşturulmuş orman alanlarını ifade eder ve ormancılık literatüründe yaygın olarak kullanılmaktadır. Doğal orman ekosistemleri, orman politikaları, koruma çalışmaları ve silvikültürel uygulamalara ilişkin ifadelerde bu terimin tercih edilmesi daha uygundur.

Buna karşılık “bois” terimi hem küçük ormanlık alanları tanımlamakta hem de “odun” anlamında kullanılmaktadır. Bois, bazı durumlarda “forêt” ile eşanlamlı olarak kullanılabilse de daha çok gündelik dilde ya da kereste üretimi, odun hammaddesi ve koru niteliğindeki alanlar gibi bağlamlarda tercih edilmektedir.

Dolayısıyla, “orman” teriminin Fransızcaya çevirisinde bağlam göz önünde bulundurulmalı; doğal ve teknik bir orman alanı söz konusuysa “forêt”, odun üretimiyle ilişkili ya da küçük ölçekli ormanlık alanlardan bahsediliyorsa “bois” terimi kullanılmalıdır.

IUFRO Sözlüğü’nde “peyzaj koruma” terimi için

hem “protection du paysage” hem de “protection des sites” ifadeleri kullanılmaktadır. Ancak bu iki terim, anlam ve kapsam bakımından birbirinden ayrılmakta olup, doğru çeviri tercihi bağlama göre yapılmalıdır. “Protection du paysage” doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin görsel, ekolojik ve işlevsel bütünlüğünü korumaya yönelik genel ve bütüncül bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu terim, geniş alanlara yönelik peyzaj planlaması ve korunması bağlamında kullanılmakta olup, peyzajın bütünsel karakterine odaklanan uygulamaları kapsar.

Buna karşın “protection des sites” belirli bir alanın (örneğin tarihi, kültürel veya doğal önemi olan bir yerin) korunmasını ifade eder. Bu koruma, genellikle yasal statüye sahip sınırlı alanlarla ilgilidir ve daha spesifik, yerel ölçekte yürütülen koruma faaliyetlerini tanımlar. Bu nedenle, “peyzaj koruma” teriminin Fransızcaya çevirisinde eğer koruma bütünsel ve geniş ölçekli bir peyzajı kapsıyorsa “protection du paysage” belirli bir alan veya yerin korunması söz konusuysa “protection des sites” terimi tercih edilmelidir.

4. Tartışma ve Sonuç

Her disiplin, bilimsel iletişimi sağlıklı yürütebilmek ve mesleki bilgi alışverişini kolaylaştırabilmek için kendine özgü bir terminoloji geliştirir. Bu terminoloji, alanın bilimsel kimliğinin oturmasında ve çalışmaların sistematik bir yapıya kavuşmasında kritik rol oynar. Ormancılıkta da terminolojik standartların oluşturulması hem akademik çalışmalar hem de uygulamalı faaliyetler açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmada, ormancılık terminolojisindeki eksiklikleri gidermek ve mevcut terimlerin sistematik bir şekilde derlenmesini sağlamak amacıyla IUFRO Sözlüğü (Çolak ve Asan, 2010) temel referans seçilmiştir. Ancak kapsamının sınırlı olması ve bazı terimlerin daha önce düzenli sunulmamış olması nedeniyle, terimler alfabetik ve çift yönlü olarak yeniden yapılandırılmıştır. Ayrıca, ormancılıkta bu sözlük dışında kapsamlı bir Fransızca kaynağın bulunmaması nedeniyle, çalışmamızda temel eserler taranarak terimler derlenmiş ve bağlama uygun çeviri stratejileri geliştirilmiştir. Böylece mevcut terminoloji eksikliği giderilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın, ormancılık alanındaki terminoloji birliğine ve çeviri standartlarının gelişmesine katkı sunması beklenmektedir. Özellikle farklı diller arasında terimlerin doğru ve tutarlı aktarılması, uluslararası literatürdeki iletişimin güçlenmesine yardımcı olacaktır. Terminoloji çalışmaları dinamik bir süreç olduğundan bu sözlüğün alan uz-

manlarınca genişletilmesi, yeni terimler eklenerek sözlüğün güncellenmesi ve uluslararası standartlara uyumlu hâle getirilmesi gelecek araştırmalar için büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, ormancılık terminolojisindeki boşlukların doldurulmasına yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir. Terminolojik standartlaşmanın sağlanması hem akademik çalışmaların hem de sektörel uygulamaların daha verimli yürütülmesine olanak tanıyacaktır. Bu nedenle, benzer çalışmaların artarak devam etmesi ve disiplinler arası iş birliğiyle terminoloji çalışmalarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Teşekkür

Bu makale, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanan “Ormancılık Terimlerinin Çevirisi: Türkçe-Fransızca ve Fransızca-Türkçe Ormancılık Terimleri Sözlüğü” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Yazar Katkıları

Anafikir/Planlama-N. Bozan, Z. Tok, Veri toplama/İşleme- N. Bozan, Veri analizi ve Yorumlama- N. Bozan, Z. Tok, Literatür taraması- N. Bozan, Z. Tok, Yazım- N. Bozan, Z. Tok, Gözden geçirme ve düzeltme- Z. Tok.

Kaynaklar

Arntz, R., Picht, H., Schmitz, K.D., 2014. Einführung in die Terminologiearbeit (7. Auflage). Hildesheim: Olms

Ateşman, E., 2015. Terminoloji Çalışması En İyi Uygulamalar 2.0. Grafiker Yayınları. Ankara. ISBN: 978-605-4692-78-1

Catford, J.C., 1965. A Linguistic Theory Of Translation- An Essay in Applied Linguistics. Oxford Univ. Press. ISBN: 0194370186

Çolak, A.H., Asan, Ü., 2010. Orman Amenajmanı ve Silvikültür Terimleri Sözlüğü/ Terimler ve Tanımları: İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Macarca, Romence ve Japonca Karşılıkları. IUFRO (iufro.org) ve Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü, Bolu. ISBN: 978-3-901347-97-9

Daşkiran, Y., 2010. Arapçada Terim ve Terim Üretme Yolları, Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Ankara

Eler, Ü., 2016. Türkçe- İngilizce Ormancılık Sözcük ve Terimler. Süleyman Demirel Üniversitesi Basımevi, Isparta. ISBN: 994445205X

Erkan, N. 2018. Çam kese böceği (*Thaumetopoea wilkinsoni* Tams) zararının kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) büyümesi üzerinde olan etkisinin beş yıllık sonuçları. Ormancılık Araştırma Dergisi, 5(2), 135-142. https://doi.org/10.1501/Orma_0000000000000000

org/10.17568/ogmoad.430501

Esen-Eruz, S., 2008. Akademik Çeviri Eğitimi, Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi. Multilingual Yayınları. İstanbul

FAO, 2024. Food and Agricultural Organization of The United Nations. La Situation Des Forêts du Monde: Innovations dans le secteur forestier pour un avenir plus durable. openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd1211fr (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

Göktürk, A., 2013. Çeviri: Dillerin Dili. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul. ISBN: 978-975-363-295-9

Jakobson, R., On Linguistic Aspects of Translation, essay, 1959. Şu eserde: R. Brower (Ed.), On Translation. s232- 239. Cambridge: Harvard University Press

Kocabay, Y., 1968. Türkçe- Fransızca Büyük Sözlük (Grand Dictionnaire Turc-Français), Başnur Matbaası, Ankara

Köksal, D., 2005. Çeviri Eğitimi/ Kuram ve Uygulama. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara. ISBN: 9789755915623

MNRO, 1999. Ministère des Richesses Naturelles de l'Ontario. Centre de Ressources pour Propriétaires Fonciers Onraio. Bulletin de Diffusion. Glossaire de Termes Forestiers. afm.qc.ca/docs/Fiche-Glossaire%20forestier-MRNO.pdf (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

Newmark, P., 1981. Approaches to Translation. Prentice Hall International (UK) Ltd., New York

OFB, 2024. Office Français de la Biodiversité (OFB). La Biodiversité des Forêts Françaises- Les Suivis de l'Observatoire National de la Biodiversité. naturefrance.fr/sites/default/files/2024-03/PublicationONB_forets_VF_web_0.pdf (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

OGM, 2023. Orman Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2024- 2028. [ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/StratejikPlan/Orman%20Genel%20Mudurlugu%20Stratejik%20Plan%20\(2024-2028\).pdf](https://ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/StratejikPlan/Orman%20Genel%20Mudurlugu%20Stratejik%20Plan%20(2024-2028).pdf) (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

OGM, 2024. Silvikültür Uygulamalarının Teknik Esasları. Tebliğ No: 317. ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/mevzuat-sitesi/Tebliğler/Silvikultür%20Uygulamalarının%20Teknik%20Esasları.pdf (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

OGM, 2025. Orman Sözlüğü. gelecegenefes.gov.tr/orman-sozlugu (Ziyaret tarihi: 20 Mayıs 2025)

Saraç, T., 2005. Fransızca- Türkçe Büyük Sözlük (Grand Dictionnaire Français-Turc), Adam Yayınları, İstanbul

Savory, T. H., 1957. The Art of Translation. Jonathan Cape, London

Sevgi, O., Tecimen, B., 2008. Ormancılık Bilimlerinde Terim Çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, B58 (1):1-8

Tahir-Gürçağlar, Ş., 2014. Çevirinin ABC'si. SAY Yayınları. İstanbul

Tok, Z., 2020. Makine Çevirisi ve Çeviri Kuramları. *International Journal of Language Academy*. 8(1): 394-403. Doi: 10.29228/ijla.41874

Toptan, D.Ö., 2021. Türk Alman Hukuk Sistemlerinde İşleyen Yargı Sürecinde Kullanılan Terminolojilerin Karşılaştırılması. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya

Triplet, T., 2020. Dictionnaire de la diversité biologique et de la conservation de la nature. ISBN: 978-2-9552171-5-3

URL-1. agroscope.admin.ch/agroscope/fr/home/themes/environnement-ressources/biodiversite-paysage/paysage/limite-des-arbres-en-suisse.html (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

URL-2. of.karatekin.edu.tr/tr/silvikultur-anabilim-dali-8946-sayfasi.karatekin (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

URL-3 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/175781> (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

URL-4. https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/silvikultur_a7874.pdf (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

URL-5. ecotree.green/blog/regeneration-naturelle-foret-naturelle. (Ziyaret tarihi: 10 Mayıs 2025)

Yücel, F., 2007. Küreselleşme sürecinin çeviri olgusuna yansımaları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1): 41-56

Zülfikar, H. 1991. Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara. ISBN: 9789751603982